Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 17. marca 2016*

„Predhodno odločanje — Intelektualna lastnina — Direktiva 2004/48/ES — Člen 13(1) — Avdiovizualno delo — Dejavnost, ki je predmet kršitve — Odškodnina — Način izračuna — Pavšalni znesek — Moralna škoda — Vključitev“

V zadevi C-99/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija) z odločbo z dne 12. januarja 2015, ki je prispela na Sodišče 27. februarja 2015, v postopku

Christian Liffers

proti

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, prej Gestevisión Telecinco SA,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi J. L. da Cruz Vilaça, predsednik senata, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits, sodniki, in M. Berger (poročevalka), sodnica,

generalni pravobranilec: M. Wathelet,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za C. Liffersa E. Jordi Cubells, odvetnik,

— za družbo Producciones Mandarina SL A. González Gozalo, odvetnik,

— za družbo Mediaset España Comunicación SA R. Seel, odvetnik,

— za špansko vlado M. Sampol Pucurull, agent,

— za nemško vlado T. Henze in J. Kemper, agenta,

* Jezik postopka: španščina.

— za francosko vlado D. Colas in D. Segoin, agenta,

— za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

— za Evropsko komisijo E. Gippini Fournier in F. Wilman, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 19. novembra 2015

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 13(1) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 2, str. 32).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med C. Liffersom ter družbama Producciones Mandarina SL (v nadaljevanju: Mandarina) in Mediaset España Comunicación SA, prej Gestevisión Telecinco SA (v nadaljevanju: Mediaset), glede tožbe, ki se nanaša na kršitev pravice intelektualne lastnine.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 10, 17 in 26 Direktive 2004/48 je navedeno:

„(10) Cilj te direktive je približevanje zakonodajnih sistemov [držav članic], da bi zagotovili visoko, enakovredno in homogeno raven varstva na notranjem trgu.

[…]

(17) Ukrepe, postopke in pravna sredstva, predvidene v tej direktivi, je treba v vsakem primeru določiti na tak način, da se upoštevajo posebne značilnosti navedenega primera, vključno s posebnimi značilnostmi vsake pravice intelektualne lastnine in, če je primerno, namerni ali nenamerni značaj kršitve.

[…]

(26) Z namenom, da bi nadomestili povzročeno škodo, ki je posledica kršitve, ki jo je zagrešil kršitelj, ki je vedel ali bi moral razumno vedeti, da bo to povzročilo tako kršitev, je treba pri znesku odškodnine, ki se dodeli imetniku pravice, upoštevati vse ustrezne vidike, kot sta izguba zaslužka, ki ga ustvarja imetnik pravice, ali neupravičeni dobiček, ki ga je imel kršitelj in, kadar je primerno, kakršna koli moralna škoda, povzročena imetniku pravice. Namesto tega se lahko, na primer, kadar bi bilo težko določiti znesek dejansko povzročene škode, znesek odškodnine izračuna iz elementov, kot so licenčnine ali tisti zneski, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine. Namen ni uvedba obveznosti, da se predvidijo kaznovalne odškodnine, temveč da se omogoči nadomestilo, ki temelji na objektivnih kriterijih, ob upoštevanju stroškov, ki jih ima imetnik pravice, na primer stroškov za prepoznavanje in raziskavo.“

4 Člen 13(1) te direktive, naslovljen „Odškodnine“, določa:

„Države članice zagotovijo, da pristojni sodni organi na vlogo oškodovane stranke odredijo kršitelju, ki je vedel ali bi razumno moral vedeti, da sodeluje v dejavnosti, ki je predmet kršitve, da plača imetniku pravice odškodnino, ki ustreza dejanski škodi, ki jo je ta utrpel zaradi kršitve.

Ko sodni organi določajo odškodnino:

(a) upoštevajo vse ustrezne vidike, kot na primer negativne ekonomske posledice, vključno z izgubljenim dobičkom, ki jih je utrpela oškodovana stranka, vse neupravičene dobičke, ki jih je imel kršitelj, in v ustreznih primerih elemente, ki niso ekonomski dejavniki, na primer moralno škodo, povzročeno imetniku pravice s kršitvijo;

ali

(b) kot drugo možnost namesto (a) lahko v ustreznih primerih določijo odškodnino kot pavšalni znesek na podlagi elementov, kot so najmanj znesek licenčnin ali zneskov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine.

[…]“

Špansko pravo

5 Člen 140 člen zakona o intelektualni lastnini, kakor je bil potrjen s kraljevo zakonsko uredbo 1/1996 o potrditvi kodificiranega besedila zakona o intelektualni lastnini, ki določa, pojasnjuje in usklajuje veljavne zakonske določbe s tega področja (Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia), z dne 12. aprila 1996 (BOE št. 97, str. 14369), in kakor je bil spremenjen z zakonom 19/2006 o razširitvi pravnih sredstev za varstvo pravic intelektualne in industrijske lastnine ter uvedbi postopkovnih pravil za lažje izvajanje različnih uredb Skupnosti (ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios) z dne 5. junija 2006 (BOE št. 134, str. 21230, v nadaljevanju: zakon o intelektualni lastnini), določa:

„1. Nadomestilo za nastalo škodo, ki se plača imetniku kršene pravice, vključuje vrednost nastale škode in zaslužek, ki ga je izgubil zaradi kršitve pravice. Višina odškodnine lahko vključuje stroške preiskave, s katero so bili pridobljeni utemeljeni dokazi o kršitvi, ki je predmet sodnega postopka.

2. Nadomestilo za nastalo škodo se po izbiri oškodovane stranke določi v skladu s temi merili:

(a) Negativne gospodarske posledice, med njimi izgubljeni dobiček, ki jih je utrpela oškodovana stranka, in dobiček, ki ga je imel kršitelj zaradi neupravičene uporabe. V primeru moralne škode se povrne škoda, tudi če obstoj premoženjske škode ni bil dokazan. Za določitev njene višine se upoštevajo okoliščine kršitve, resnost kršitve in stopnja neupravičenega razširjanja dela.

(b) Znesek, ki bi ga za plačilo prejela oškodovana stranka, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

6 C. Liffers je režiser, scenarist in producent avdiovizualnega dela, ki je naslovljeno *Dos patrias, Cuba y la noche* (Dve domovini, Kuba in noč) in pripoveduje šest osebnih in intimnih zgodb različnih prebivalcev Havane (Kuba), katerih skupni imenovalec je homoseksualnost ali transseksualnost zadevnih oseb.

7 Družba Mandarina je posnela dokumentarni avdiovizualni film o otroški prostituciji na Kubi, v katerem so bile prikazane kaznive dejavnosti, posnete s skrito kamero. V ta dokumentarec so bili vstavljeni nekateri odlomki iz filma *Dos patrias, Cuba y la noche*, ne da bi bil C. Liffers zaprošen za dovoljenje za uporabo. Navedeni dokumentarec se je predvajal po španskem televizijskem kanalu Telecinco, ki je v lasti družbe Mediaset.

8 C. Liffers je pri Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (gospodarsko sodišče št. 6 v Madridu) vložil tožbo proti družbama Mandarina in Mediaset, s katero je navedenemu sodišču med drugim predlagal, naj jima naloži prenehanje vsakršnih kršitev njegovih pravic intelektualne lastnine in plačilo zneska v višini 6 740 EUR za kršitev pravic izkoriščanja ter dodatno plačilo nadomestila za moralno škodo, ki naj bi jo utrpel, v višini 10.000 EUR.

9 C. Liffers je znesek odškodnine zaradi kršitve pravic izkoriščanja svojega dela ocenil s sklicevanjem na znesek licenčnin ali pristojbin, ki bi mu bile dolgovane, če bi ga družbi Mandarina in Mediaset zaprosili za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine, s čimer je uporabil člen 140(2)(b) zakona o intelektualni lastnini, ki imetniku kršene pravice intelektualne lastnine omogoča, da nadomestilo za nastalo škodo oceni na podlagi zneska licenčnin ali tistih zneskov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo te pravice (v nadaljevanju: hipotetične licenčnine). Ta način izračuna, drugače kot tisti iz odstavka 2(a) tega člena, vlagatelju zahtevka za odškodnino ne nalaga, naj dokaže obseg njegove dejanske škode. Za to se je C. Liffers oprl na tarife združenja za upravljanje pravic ustvarjalcev avdiovizualnih del (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). Tako dobljenemu znesku premoženjske škode je C. Liffers dodal pavšalni znesek za moralno škodo, za katero je ocenil, da jo je utrpel.

10 Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (gospodarsko sodišče št. 6 v Madridu) je tožbi C. Liffersa delno ugodilo ter družbama Mandarina in Mediaset med drugim naložilo, naj tožniku plačata znesek v višini 3 370 EUR za premoženjsko škodo, povzročeno s to kršitvijo, in znesek v višini 10.000 EUR za moralno škodo. Audiencia Provincial de Madrid (provincialno sodišče v Madridu), pri katerem je bila vložena pritožba, je znesek nadomestila za premoženjsko škodo znižalo na 962,33 EUR in v celoti razveljavilo naložitev plačila odškodnine za moralno škodo družbama Mandarina in Mediaset. Po mnenju tega sodišča namreč C. Liffers, ker je izbral način izračuna na podlagi hipotetičnih licenčnin, določen v členu 140(2)(b) zakona o intelektualni lastnini, ni bil več upravičen dodatno zahtevati nadomestila za moralno škodo. Za to bi moral izbrati način izračuna iz odstavka 2(a) navedenega člena. Načina izračuna naj bi se izključevala, tako da naj bi bila izključena kombinacija obeh.

11 C. Liffers v pritožbi, vloženi pri predložitvenem sodišču, Tribunal Supremo (vrhovno sodišče), navaja, da je treba nadomestilo za moralno škodo dodeliti v vseh primerih, najsi je vlagatelj izbral način izračuna škode iz člena 140(2)(a) zakona o intelektualni lastnini ali pa tisti iz točke (b) te določbe. Predložitveno sodišče ima pomisleke glede razlage člena 13(1) Direktive 2004/48 in člena 140(2) zakona o intelektualni lastnini, katerega namen je prenos te določbe v španski pravni red.

12 V teh okoliščinah je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 13(1) Direktive 2004/48/ES razlagati tako, da oškodovana stranka, ki ji je bila kršena pravica intelektualne lastnine in ki zahteva nadomestilo za premoženjsko škodo na podlagi zneska licenčnine ali tistih zneskov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine, ne more poleg tega zahtevati še nadomestila za nastalo moralno škodo?“

Vprašanje za predhodno odločanje

13 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 13(1) Direktive 2004/48 razlagati tako, da oškodovanec, ki mu je bila kršena pravica intelektualne lastnine in ki zahteva nadomestilo za premoženjsko škodo, izračunano v skladu z drugim pododstavkom, točka (b), odstavka 1 tega člena na podlagi hipotetičnih licenčnin, ne more poleg tega zahtevati še nadomestila za nastalo moralno škodo, kot je določeno v odstavku 1, drugi pododstavek, točka (a), navedenega člena.

14 Glede tega je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi njen kontekst in cilje, ki se želijo doseči z ureditvijo, katere del je (sodba Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, točka 28 in navedena sodna praksa).

15 Prvič, glede besedila člena 13(1), drugi pododstavek, točka (b), Direktive 2004/48 je treba ugotoviti, da čeprav moralna škoda v njem ni navedena kot element, ki ga morajo sodni organi upoštevati pri določitvi odškodnine, ki naj se plača imetniku pravice, pa prav tako ne izključuje upoštevanja tovrstne škode. Navedena določba namreč s tem, da določa možnost določitve pavšalnega zneska odškodnine na podlagi „najmanj“ tam navedenih elementov, omogoča, da se v ta znesek vključijo drugi elementi, kot je, po potrebi, nadomestilo za moralno škodo, povzročeno imetniku te pravice.

16 Drugič, poudariti je treba, da tako ugotovitev potrjuje analiza okvira, v kateri je zadevna določba umeščena.

17 Namreč, na eni strani je v prvem pododstavku člena 13(1) Direktive 2004/48 določeno splošno pravilo, da pristojni sodni organi odredijo kršitelju, da plača imetniku kršene pravice odškodnino, „ki ustreza dejanski škodi, ki jo je ta utrpel zaradi kršitve“. Vendar kot je ugotovil generalni pravobranilec v točki 28 sklepnih predlogov, je moralna škoda, kot je poseg v ugled avtorja nekega dela, če se dokaže, sestavni del škode, ki jo je dejansko utrpel ta avtor.

18 Zato je z besedilom člena 13(1), drugi pododstavek, točka (b), Direktive 2004/48 v povezavi s prvim pododstavkom tega odstavka izključeno, da bi izračun odškodnine, ki jo je treba plačati imetniku zadevne pravice, temeljil izključno na znesku hipotetičnih licenčnin, če je ta imetnik dejansko utrpel moralno škodo.

19 Na drugi strani je treba poudariti, da je to, da sodni organi uporabijo metodo pavšalnega izračuna, določeno v členu 13(1), drugi pododstavek, točka (b), Direktive 2004/48, kot druga možnost dopuščeno le „v ustreznih primerih“.

20 Kot je navedeno v uvodni izjavi 26 navedene direktive, zadnjenavedeno velja „na primer, kadar bi bilo težko določiti znesek dejansko povzročene škode“. V takih okoliščinah je znesek odškodnine mogoče izračunati na podlagi elementov, kot so licenčnine ali zneski, ki jih je običajno treba plačati za uporabo pravice intelektualne lastnine, kar pa ne upošteva morebitne moralne škode.

21 Nazadnje, glede ciljev Direktive 2004/48 je treba najprej spomniti, da je v skladu z uvodno izjavo 10 te direktive njen cilj zlasti zagotoviti visoko, enakovredno in homogeno raven varstva na notranjem trgu.

22 Dalje, iz uvodne izjave 17 te direktive je razvidno, da je treba ukrepe, postopke in pravna sredstva, predvidene v tej direktivi, vsekakor določiti tako, da se upoštevajo posebne značilnosti tega primera.

23 Nazadnje, v uvodni izjavi 26 navedene direktive je med drugim navedeno, da je treba z namenom, da bi nadomestili povzročeno škodo, ki je posledica kršitve, ki jo je zagrešil kršitelj, pri znesku odškodnine, ki se dodeli imetniku pravice intelektualne lastnine, upoštevati vse ustrezne vidike in, kadar je primerno, kakršno koli moralno škodo, ki mu je bila povzročena.

24 Iz uvodnih izjav 10, 17 in 26 Direktive 2004/48 tako izhaja, da je njen namen doseči visoko raven varstva pravic intelektualne lastnine, ki upošteva značilnosti posameznih primerov in temelji na načinu izračuna odškodnine, s katerim se skuša upoštevati te značilnosti.

25 Glede na cilje Direktive 2004/48 je treba člen 13(l), prvi pododstavek, te direktive razlagati tako, da določa načelo, v skladu s katerim mora izračun zneska odškodnine, ki jo je treba plačati imetniku pravice intelektualne lastnine, temu zagotoviti povrnitev celotne škode, ki jo je „dejansko utrpel“, tako da je v tem izračunu zajeta tudi morebitna nastala moralna škoda.

26 Kot je razvidno iz točke 20 te sodbe, pa pavšalna določitev dolgovanih zneskov odškodnine, ki temelji zgolj na hipotetičnih licenčninah, pokriva le premoženjsko škodo, ki jo je utrpel imetnik zadevne pravice intelektualne lastnine, tako da mora za to, da se omogoči povrnitev celotne škode, ta imetnik imeti možnost, da poleg tako izračunane odškodnine zahteva tudi nadomestilo za morebitno nastalo moralno škodo.

27 V teh okoliščinah je treba na vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 13(1) Direktive 2004/48 razlagati tako, da oškodovani stranki, katere pravica intelektualne lastnine je bila kršena in ki zahteva nadomestilo za premoženjsko škodo, izračunano v skladu z drugim pododstavkom, točka (b), odstavka 1 tega člena na podlagi hipotetičnih licenčnin, dovoljuje, da poleg tega zahteva še nadomestilo za nastalo moralno škodo, kot je določeno v odstavku 1, drugi pododstavek, točka (a), navedenega člena.

Stroški

28 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

Člen 13(1) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine je treba razlagati tako, da oškodovani stranki, katere pravica intelektualne lastnine je bila kršena in ki zahteva nadomestilo za premoženjsko škodo, izračunano v skladu z drugim pododstavkom, točka (b), odstavka 1 tega člena na podlagi licenčnin ali tistih zneskov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine, dovoljuje, da poleg tega zahteva še nadomestilo za nastalo moralno škodo, kot je določeno v odstavku 1, drugi pododstavek, točka (a), navedenega člena.

Podpisi